

Posudek školitelky na diplomovou práci

Ksénie Žabská: Mezi historií a současností. Vybrané prózy Jurije Bujdy

Diplomová práce Ksénie Žabské vznikala (stejně jako před lety práce bakalářská) z důvodů prvotního časového prodlení pod velkým tlakem, kvůli čemuž obsahuje řadu nepřesností, nesjednocených míst a dalších prohřešků, které patrně objeví oponent; této problematice se však ve svém posudku již dále věnovat nebudu. Nebudu se ani zabývat tím, co konkrétně práce obsahuje (to představí diplomandka sama a jistě zmapuje i oponentský posudek), zaměřím se pouze na zdůvodnění mého hodnocení práce, které zní: **dobře (3)**.

Ksénie Žabská si vybrala na první pohled jednoduché téma (původně se chtěla zabývat jen magickým realismem u Jurije Bujdy), avšak během psaní narazila na řadu potíží metodologického, teoretického (narativní aspekty), ale i interpretačního rázu – v neposlední řadě pak na fakt, že k samostatnému přínosu pro toto téma je zapotřebí zkušeného / talentovaného badatele či adepta literární vědy (ovládajícího plyně i další jazyky než je ruština vzhledem k sekundární literatuře).

Protože by práce s omezením pouze na původní téma měla velmi malý počet stran, navrhla jsem diplomandce přidat ještě problematiku traumatické/historické paměti místa (určitého toposu), která v souvislosti s povídkovým cyklem J. Bujdy „Prusskaja nevěsta“ doposud analyzována nebyla. Zde však byl velký problém se sekundární literaturou, neboť 90% relevantních odborných textů je v němčině; z tohoto důvodu jsem byla nucena diplomandce připravovat rešerše, které doplnila několika překlady do ruštiny či ukrajinštiny a jedním překladem českým (texty A. Assmannové). Stejně tak jsem musela postupovat v případě zpracování německojazyčné literatury týkající se stejného tématu, které si vybrala i Ksénie Žabská.

Celá práce probíhala pod velmi cíleným vedením, bez něž by nevznikla. Musela jsem připravit témata jednotlivých kapitol, z nichž každá prošla mnohačetným lektorátem (z každé kapitoly mám ve svém PC minimálně pět variant, které jsem proškrtávala, doplňovala, a do nichž jsem kladla otázky a dávala Ksénii Žabské úkoly, jak má postupovat dále; celkem je to asi 40 souborů s jednotlivými kapitolami, které jsem neustále upravovala). Větší samostatnost prokázala v kapitole týkající se magického realismu, kde se rozhodla aplikovat jeden teoretický model z ruské sekundární literatury na daný povídkový cyklus (i zde ovšem narazila na větší či menší problémy), ale část dotáhla do konce. Druhá analytická kapitola pak vznikla podle mnou zadané osnovy.

I přesto, že diplomandka projevila velmi málo samostatnosti v koncepční práci s texty, musím ocenit, že dané teoretické modely pochopila a na některých místech jsou dokonce její zajímavé postřehy (v části týkající se magického realismu objevila tři symboly tzv. stojícího času, který definovala jako cyklický). Dokázala nalézt podle pokynů i příklady práce s topoi, v nichž se skrývají dějiny odsunutých Němců z městečka Wehlau (dnes Znamensk v Kalinigradské oblasti).

Vzhledem k tomu, že práci znám dobře, nedokáži posoudit, jakým dojmem bude působit na oponenta; v myslí mám stále více její nedostatky, k některým z nichž se nyní v krátkosti vyjádřím.

- Název práce nevystihuje její obsah: Cyklus povídek „Prusskaja nevěsta“ měl být původně konfrontován s další Bujdovou prózou týkající se problematiky Kaliningradu/Königsbergu: *Königsberg*. To však z časových důvodů již nebylo možné, avšak v názvu zůstal plurál „prózy“, čímž v češtině však rozumíme nikoli jednotlivé povídky cyklu, nýbrž více děl jako celků.
- Diplomandka bohužel nepracovala s korpusem všech textů povídkového cyklu, ale pouze s několika texty z mnohem většího počtu – proto jí často chyběly další příklady, případně se opakovala. K systematické rešeršní práci s primární literaturou se však nedostala, proto výběr textů působí nahodile a omezeně.
- Část věnovaná magickému realismu přináší jen stručné shrnutí několika vybraných sekundárních textů, přičemž chybí analytičtější přístup k ruským zdrojům (jí citovaná Rebekka Wilpert uvádí mnohem více příkladů ruských sekundárních zdrojů a k samotnému

pojetí magického realismu); vzhledem k obtížnosti tématu zůstala i problematika vztahu magického realismu a tzv. postkoloniálních studií v Rusku nedořečenou).

- Analytická část věnovaná magickému realismu a pracující s několika texty z Bujdova cyklu nepřináší jako celek nic nového (ostatně nedávno vznikly právě k této problematice odborné texty Rebekky Wilpert), která navíc výstižně definovala také tematickou vrstvu dialogu s kultem stalinismu, který žil mezi obyvatelstvem i po roce 1956 (právě toto téma Ksénie Žabská nebyla v knize schopna objevit, případně jej zpočátku nepovažovala za důležité).
- Zařazení povídkového cyklu k prózám zpracovávajícím traumatické dějiny Ruska by samozřejmě bylo ideální zpracovat i pomocí Freudova pojmu „das Unheimliche“, který je dnes ve své přehodnocené podobě využíván jak v postkoloniálních studiích (teorie kulturní alterity), tak právě i v teoriích traumatu (C. Caruth, J. Assmann, S. Weigel ad.) - podle mne je právě cyklus „Prusskaja nevěsta“ typickým příkladem reflexe tohoto skrytého traumatu, které se na povrchu projevuje nepochopitelnými, magickými příznaky. Vzhledem k tomu, že taková analýza vyžaduje větší teoretickou připravenost i zkušenost, diplomandka ji nemohla uskutečnit (ačkoli právě toto směřování by bylo velmi inovativní a pokud vím, první).
- Nepodařilo se mi již přimět diplomandku k přesnějšímu zařazení analyzovaného díla do kontextu tvorby J. Bujdy (sice vyjmenovává jednotlivá díla a jejich témata), avšak chybí funkce tohoto cyklu a jeho tématu v Bujdově tvorbě jako celku (chybí i větší uvědomění si toho, že Bujda se zabývá literární reflexí ruských dějin, což může implikovat nejružnější otázky: je zastáncem tzv. historiosofie, nebo konceptu dějin Ruska jako součástí evropské historie?; je cyklus reakcí na tendence 90. let 20. století prezentovat ruské dějiny v kontextu evropského vývoje, nebo reakcí na nový koncept ruské identity z téže doby? - případně, nemůžeme hovořit o propojení těchto dvou tendencí?)
- S tím souvisí i otázka funkce a místa analyzovaného cyklu v ruské literatuře věnující se reflexi traumatické paměti a vlastních problematických dějin – tato otázka zůstala zcela pomínuta, je zmíněna jen v jedné větě; diplomandka však neprokázala znalosti kontextu vývoje ruské literatury od 90. let 20. století do současnosti, ani povědomost o literárních textech, které se této problematice věnují. Povídkový cyklus „Prusskaja nevěsta“ tak zkoumala ponejvíce jako soliterní text bez potřebné další kontextualizace, která je dnes v moderním pojetí oboru nezbytná.

Teoreticky i koncepčně je tedy práce ne zcela dotažená, a, jak jsem psala, je v ní velmi málo samostatné práce a vlastních podnětů. Na druhé straně musím ocenit, že diplomandka přijímala mé rady a podněty velmi kladně a ochotně a s postupujícím časem je i velmi rychle dokázala zapracovat. Neupírám jí určitý interpretační cit pro literární texty, který u tohoto tématu sám sice nestačil, ale pomohl práci oživit. V neposlední řadě jsem nabyla dojmu, že diplomandku téma zaujalo a že jí pomohlo objevit v ruské literatuře další pro ni netušenou dimenzi. Proto doporučuji její práci k obhajobě a **navrhuji hodnotit známkou tři (dobře).**

Doc. PhDr. Helena Ulbrechtová, Ph.D., v. r.

V Praze, 29. 08. 2020